

Diakoniprofesjonen bortenfor omsorg?

– å forstyrre den diakonale profesjonsdiskursen

GYRID GUNNES

førsteamanuensis, VID vitenskapelige høyskole

gyrid.gunnes@vid.no

ABSTRACT

The article starts by tracing the establishment of the diacon as a professional practice in the Church of Norway in the 20th century. However, in contrast to Sirris, the article argues that this establishment does not entail a “shift in paradigm” when it comes to the knowledge foundation of the profession. Rather, the article argues that the ethos of care of the health-care professions represent a continuity across the 20th century. Turning to the British theorist of cybernetics James Bridle, the article explores how other kinds of knowledge foundations for the professional practice of diacons would allow other social challenges to be discursively produced as diaconal challenges. Imagining different kinds of knowledge foundations for diaconal would equip diacons to address such challenges beyond the care ethos of the health care professionals.

NØKKELORD

Diakoner. Profesjonell praksis. Profesjonssosiologi. Kybernetikk.

Norsk energipolitikk. Kirken som sivilsamfunnsaktør

Innledning

Denne artikkelen drøfter fremveksten av diakoner som profesjonsgruppe i Den norske kirke i lys av profesjonsteoretikeren Andrew Abbott. Artikkelen viser at i lys av Abbotts profesjonsteori har diakoner i løpet av det 20. århundre lyktes i å etablere seg som en «selvfølgelig» profesjonsgruppe i Den norske kirke. Dette har skjedd fordi diakonene og deres støttespillere har vært åpne for endringer – endringer som har vært knyttet til samfunnsendringer på 1970-tallet, velferdsstatens overtagelse av diakonens oppgaver etter andre verdenskrig, samt frigjøringssteologiens inntog. Gjennom disse endringene har diakonen oppnådd politisk og kirkelig legitimitet, og er slik blitt integrert som kirkelig profesjon på lik linje med presten og kateketen. Artikkelen viser at denne seieren kan forstås som et resultat av både endring og kontinuitet i forståelsen diakonens kunnskapsgrunnlag: Diakonal praksis per 2026 er overordnet sett forankret i frigjøringssteologiens virkelighets- og teologiforståelse (endring), men er, i likhet med profesjonell praksis før 1970-tallet, i stor grad forankret i helse- og sosialfagligheten (kontinuitet).

Artikkelens andre del drøfter om det er mulig å fortsette forhandlingen mellom gammelt og nytt kunnskapsgrunnlag. Å fortsette forhandlingen åpner for muligheten til å tenke radikalt annerledes om diakonen som profesjonell aktør. Kybernetikeren James Bridle lanseres i artikkelens andre del som et teoretisk perspektiv nr 2. Bridle er ikke profesjonsteoretiker, men fungerer som en «sensitizing device» (Afdal, 2015), dvs. som et redskap for å oppdage nye aspekter ved et felt. Med Bridle spør artikkelen om menighetsdiakonens profesjonelle virke i Den norske kirke kan virkeliggjøres og organiseres på andre måter enn i dag, og om andre grunnutdanninger enn helse- og sosialfag kan forstås som relevante. Artikkelen utforsker hvordan slike alternative profesjonelle diakonidiskurser kan se ut: Kan man se for seg en profesjonell praksis for diakoner med utgangspunkt i petroleumsutvinning og energipolitikk i Norge som etisk dilemma? Hvorfor kan ikke en diakonal profesjonsdiskurs ha som sitt utgangspunkt å sørge for religiøs betjening av religiøse ikke-kristne med en LHBTQ+ identitet, som per i dag ikke blir betjent av sine respektive trossamfunn? Begge forslagene tar på alvor innsikten fra Abbotts profesjonssosiologi: Profesjoner er, strukturelt sett, kunnskapsproduserende systemer som vil reprodusere sin egen faglighet og egne hevdvunne oppgaver som de mest relevante og viktige. Abbotts og Bridles kritiske perspektiver skaper et rom for å drøfte og forestille seg diakonale profesjonsdiskurser ut over omsorg og sosialt arbeid som problem- og løsningshorisonter.

Del I

Teori: Forholdet mellom kunnskapsproduksjon og profesjon ifølge Abbott.

Profesjonssosiologisk sett er profesjoner yrker som kun kan innehas av personer som har gjennomgått en spesifikk formell utdanning av en gitt lengde og som har til-egnet seg en juridisk, politisk og samfunnsmessig anerkjennelse for å kunne utføre visse oppgaver – det vil si et yrkesmonopol. Kvalifisering til profesjonsutøvelse erverves gjennom regulert utdanning som bygger på en kombinasjon av teoretisk kunnskap og praktisk opplæring. Oppøvelse av skjønn er sentralt i profesjonsutdannelser fordi den profesjonelle vil møte ulike og mangfoldige situasjoner som ikke kan standardiseres. Profesjonenes yrkesmonopol oppstår når profesjonen har oppnådd en jurisdiksjon over et gitt oppgavefelt, ved å knytte sammen oppgavefeltets problemer med den spesifikke kunnskap som utdannelsen gir. Alle profesjonsutdannelser har lukningsmekanismer knyttet til opptakskriterier og/eller fastlagte kompetansekrav som ofte har en juridisk forankring. Profesjoner kjennetegnes av sterk rollebevissthet, og faglige normer for kvalitet og yrkesetikk. I norsk kontekst er profesjoner – særlig helse- og sosialprofesjonene – nært knyttet til velferdsstaten (Abbott, 1981, 1988; Messel & Slagstad, 2014; Solbrække & Leseth, 2011).

Abbotts profesjonssosiologi gir et kritisk blikk på profesjonens eget selvbylde gjennom en de-naturalisering av kravet om jurisdiksjon på et gitt oppgavefelt. Forestillingen om *renhet* er ifølge Abbott sentralt i profesjonenes egen krav: Jo mer selvfølgelig en profesjons krav til jurisdiksjon oppfattes, desto bedre har profesjonen lyktes med å ekskludere ikke-profesjonelles kunnskapsdannelse som relevant for å løse problem(er) som profesjonen selv har definert. Profesjoner er derfor både *problemproduserende* og *løsningsproduserende*, med profesjonskunnskap som det bindende leddet mellom problemet og løsningen. Profesjonen definerer et problem (og som et «viktig» problem) med utgangspunkt i eget kunnskapsgrunnlag, og viser hvordan egen profesjon er best egnet til å løse akkurat dette problemet (Abbott, 1981, s. 823). Det er denne logikken som driver kampen mellom eksisterende profesjoner, men også kampen mellom gamle og «nye» profesjoner. En del av profesjonenes logikk er å fremstille nettopp sin egen profesjon som løsningen på dette problemet som det mest faglige forsvarlige. Det ligger i profesjonens logikk å aldri foreslå, men aktivt bekjempe, problembeskrivelser og løsningsforslag som innebærer at profesjonen mister arbeidsoppgaver, økonomisk status og samfunnsmessig anseelse. Gudmund Hernes griper denne kunnskapsproduserende dimensjonen ved profesjonslogikken presist når han beskriver profesjoner som «yrkesgrupper som siktet mot sluttkontroll på sine felt», ved at – metaforisk talt – hver bukk får kontroll over hver sin havresekk (Messel & Slagstad, 2014, p. 27).

Profesjonssosiologiens kritiske blikk på profesjonene viser at selv om profesjonens fremstilling av eget kunnskaps- og kompetansegrunnlag som common-

sensisk og selvfølgelig, er sammenhengen mellom kunnskapsgrunnlag og oppgavefelt dypest sett *esoterisk* (Abbott, 1981, s. 824). Kriminologen Nils Christie spør: «Hvorfor skal en velge løsning A fremfor løsning B? Det kan mystifiseres, og det er hensiktsmessig innen profesjonen» (Messel & Slagstad, 2014, s. 26). Både Abbott og Christie benytter seg av et religiøst språk («esoterisk», «mystisk») for å vise den ikke-selvsagte kjernen av profesjonens egen fremstilling av egen berettigelse. Abbotts kritiske blikk hjelper oss til å *avmystifisere* profesjonenes naturaliseringskrav, og oppdage hvordan profesjonene selv produserer og reproducerer seg selv om *uunnværlige* for å løse et gitt sett med oppgaver.

Analyse I: En profesjonsdiskurs vokser frem i Den norske kirke.

I motsetning til prester har Den norske kirke ikke alltid hatt diakoner som kirkelig profesjon, og det er ingen selvfølge at diakoner finnes som en egen kirkelig yrkesgruppe, eller at de har de arbeidsoppgavene de har. I både den katolske og anglikanske kirke er diakon forstått radikalt annerledes enn i Den norske kirke.

Hvis man analyserer utviklingen av en diakonal profesjonsdiskurs i Den norske kirke i lys av Abbotts tenkning, tegnes det opp et paradoksalt og flertydig bilde. Fremveksten av diakoner som en egen profesjonell praksis i Den norske kirke har bakgrunn i utviklingen av den moderne diakonale bevegelsen i Tyskland på 1700-tallet (Fanuelsen, 2011a). Denne var en religiøs respons på sentrale samfunnsutfordringer på 1700- og 1800-tallet. Utfordringene oppsto i Europa gjennom samfunnsutfordringer som industrialisering, revolusjoner, gryende demokratisering av kirke (f.eks. vekkelse) og samfunnet, samt økt klassebevissthet. Den moderne diakonale bevegelsen var tett knyttet til pietismens kristendomsformer. Diakonprofesjonens historie representerer en profesjonalisering av «de brennende hjertene», særlig for kvinner (Nilsen & Iversen, 2023).

Utviklingen av diakonen som en egen yrkeskategori skjedde fra midten av det 19. århundre innenfor institusjonene Diakonhjemmet og Lovisenberg, hvor både menn (1890) og kvinner (1868) ble utdannet til hhv. diakoner og diakoniser. Utdanningen var femårig og kvalifiserte til både sykepleie og sosialt arbeid. De bærende teologiske ideene var preget av pietistisk kristendom, med vekt på ydmyk tjeneste, kall og et livslangt fellesskap knyttet til diakoninstitusjonene. For kvinnene innebar dette sølibat. Diakonene arbeidet først og fremst i institusjoner. Kvinnelige diakoner arbeider også i menigheter, i den kirkelig organiserte hjemmesykepleien. Alterboken fra 1920 er første gang diakontjenesten formaliseres som en innsettelse, og knyttes slik ikke bare til diakonale institusjoner, men til kirkelig tjeneste (Sirris, 2022).

Med den gradvise oppbygningen av velferdsstaten overtok det offentlige mer og mer av det helse- og sosialfaglige arbeidet. Menighetssøsterens arbeidsoppgaver

– eksempelvis hjemmesykepleien – ble overtatt av det offentlige. De kulturelle og politiske endringene rundt 1968 og 1970-tallet førte til store endringer i Den norske kirke og norsk kristelighet. Politisk avkolonialisering, bevissthet om strukturell ulikhet mellom Nord og Sør, kvinnebevegelsen, retten til selvbestemt abort og skeiv frigjøring, miljøbevissthet og en fornyet og radikalisert venstreside, utfordret radikalt diakoniens samfunnsanalyse og egenforståelse. Ulstein viser hvordan 1970-tallet med stor tyngde legger inn over diakoni-diskursen at det ikke holder med veldedighet og brennende hjerter: Strukturelle endringer på politisk nivå er avgjørende for å ikke bare hjelpe fattige og nødstilte, men å av-normalisere den politiske toleransen for fattigdom. Sosialt engasjement blir mer selvfølgelig og integrert i kirkene, og gradvis blir diakon-stillingen tettere knyttet til Den norske kirke (Ulstein, 2022). I 1976 foreslås tittelen soknediakon, etter modell fra katetprofesjonen. I 1985 kommer Lov om diakontjenesten i Den norske kirke, som sikrer tjenesten økonomisk. Dette fører til økt antall diakoner. I 2004 innføres krav om masterutdannelse, med utgangspunkt i helse og sosialfaglighet, pedagogikk eller teologi (Sirris, 2022).

Per 2026 er *menighetsdiakonen som profesjonell aktør* en person som er vigslet og ansatt for å lede og drifte menighetens diakonale arbeid. Vigsling og ansettelse gir tilgang til et tittel- og yrkesmonopol, nemlig diakontittelen og stillinger som diakon i Den norske kirke, og med følgende juridiske grunnlag:

«Som diakon kan tilsettes person som har:

1. Mastergrad med
  - a. Minst en 3årig fagutdanning på høgskolenivå innen helsefag eller sosialfag, eller pedagogisk utdanning av minst 3 års varighet.
  - b. Utdanning i kristendomskunnskap tilsvarende minimum 30 studiepoeng.
  - c. Praktisk-kirkelig utdanning med hovedvekt på diakoni og med veiledet praksis på til sammen minimum 30 studiepoeng.

Eller:

2. Teologisk embetseksamen og praktisk-kirkelig utdanning med hovedvekt på diakoni og veiledet praksis på til sammen minimum 30 studiepoeng

Eller:

3. Fast stilling som diakon i menighet, eller er vigslet som diakon.

Kirkerådet kan godkjenne at personer med annen faglig jevngod og relevant utdanning/praksis godkjennes som diakon».¹

---

1 Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner, Lovdata.

Parallelt og i samspill med utviklingen av diakonene som profesjonell gruppe utvikles en profesjonsdiskurs. Denne profesjonsdiskursen har først og fremst en legitimerende funksjon. Man skriver profesjonens historie, fremvekst og endring (Dyrstad, 2025; Fanuelen, 2011a, 2011b), gir den en bibelsk (Nordstokke 2011a; Nordstokke 2011b), kirkehistorisk (Nordstokke, 2011c; Fanuelen 2011b) og systematisk-teologisk begrunnelse (Dietrich, 2011b; Dietrich et al., 2019; Nordstokke, 2019). Profesjonen plasseres ekklesiologisk (Dietrich, 2011a; Dietrich 2011b), i dialog med samfunnsvitenskapelige perspektiv (Nygaard, 2015) og med velferdsstaten (Haugen, 2018).

Med Abbotts terminologi kan vi si at fremveksten av menighetsdiakonen som vigslet tjeneste i Den norske kirke har vært et vellykket «renhetsarbeid». Diakonene selv (og deres støttespillere i academia og blant kirkelige beslutningsmyndigheter) lyktes i å skape en forståelse for at Den norske kirke trenger en kirkelig profesjon som består av en ikke-klerikal profesjonsutøver som arbeider med oppgavene som kan utføres gjennom å ha en utdannings-bakgrunn i helse- og sosialprofesjonene. I lys av Abbotts profesjonsteori har diakonprofesjonens renhetsarbeid lyktes når det skapes legitimitet hos offentlighet og myndighet for påstanden om at *akkurat denne* profesjonens kompetanse og arbeidsmetoder responderer på de problemfelt som profesjonen selv definerer som commonsensiske og fornuftige. Profesjonens *problem- og løsningsforslag* sammenfaller, og får gehør og gjennomslag.

Et meta-perspektiv på dette renhetsarbeidet viser at en helt sentral person i denne diskursen er professor i diakoni, Kjell Nordstokke. Nordstokke må kunne sies være diakonfeltets fremste «profesjonsgründer» i Norge. Nordstokkes arbeider kan i lys av Abbott ses på som et lærebokeksempel på vellykket profesjonskamp. I Nordstokkes arbeider finnes en oppdatering av det politisk-teologiske grunnlaget for diakonien i tråd med endringene fra 1970-tallet. Med en doktorgradsavhandling i frigjøringsteologen Leonardo Boffs ekklesiologi (Nordstokke, 1996) ga Nordstokke den profesjonelle diakonien et teologisk kunnskapsgrunnlag som var fremtidsrettet og politisk forståelig. Frigjøringsteologiens fokus på struktur og politikkutvikling som grunnlag for endring, «matchet» velferdsstatens fokus på nødvendigheten av universelle ordninger for omfordeling av ressurser. Den frigjøringsteologiske forankringen kombinerer Nordstokke med profesjonskamp på diakoniens vegne: Selv om han hevder at diakoni er et trekk ved hele kirkens vesen, og alle kristnes kall, må det også – ifølge Nordstokke – finnes en profesjonalisert diakoni (Nordstokke, 2011a, s. 63–89). Denne oppfylles og utføres nettopp av diakonene som yrkesgruppe. Man kan derfor si at i Nordstokkes bøker og bokkapitler om temaet foregår det to kamper parallelt, og som er gjensidige: En kunnskapsteoretisk kamp for å fremme den «fattige» som teologisk aktør, og en

legitimering av diakonen som profesjonell aktør i Den norske kirke som gjennom sitt profesjonelle virke ivaretar dette frigjøringsteologiske perspektivet. Hvor parallele og gjensidig avhengige disse kampene er av hverandre i Nordstokkes tenkning, settes på spissen i boken *Liberating Diakonia*:

The dearest task of diakonia is exactly this: to defend the rights of poor, and their full participation both in the church and society. In the end, this perspective also legitimizes the liturgical functions of deacons in a decisive way. In the liturgy, the deacon represents the poorest at the altar, and at the same time is a constant reminder for the whole of the congregation of God's preferential love for the poor. (Nordstokke, 2011a, p. 97)

I lys av Abbott kan man spørre om en såpass utilslørt sammenføyning av profesjonskamp og kamp for «den fattige», er en «freudian slip»: Ved å hevde at diakonen «representerer» den fattige ved alteret, er Nordstokke svært nær å instrumentalisere «den fattige» i diakoners profesjonskamp. Hvor har Nordstokke det fra at «den fattigste» – som om denne fantes som en enhetlig størrelse – har gitt den profesjonelle diakonen et mandat til å representere seg ved alteret? Og hvorfor er det gitt at det er diakonen, og ikke presten eller den leke medhjelperen, barnet eller teksten om Kristus, som kan «representere» den fattige liturgisk? Hvorfor kan ikke «den fattige» representere seg selv, som er et svært sentralt moment i post-kolonial diskurs? Mangelen på kritikk av Nordstokkes sammenføyning av profesjonskamp på diakoners vegne og frigjøringsteologi kan ses på et uttrykk for vellykket gjennomslag for det Abbott kalte «mystifisering» av profesjonskunnskapsgrunnlag.

Overordnet sett kan man si at diakon-profesjonen – med Nordstokke som en sentral aktør – lyktes i å oppnå status som en kirkelig profesjon i løpet av det 20. århundret. Denne seieren har vært mulig fordi diakoniforståelsen og diakonutdannelsen gjennomgikk store endringer i verdensanskuelse og samfunnsforståelse, i tråd med kulturelle, politiske og samfunnsmessige endringer på 1970-tallet. Diakonenes seier som profesjonsgruppe bygger på en vilje til å la sitt eget kunnskapsgrunnlag gjennomgå delvis radikale endringer både teologisk og politisk for å oppnå anerkjennelse og status som kirkelig profesjon. Etter 1968 ville det ville vært vanskelig for diakonene og deres støttespillere å få gjennomslag for en forståelse av diakoner som en profesjon som forutsatte at kvinner levde i sølibat og var lojale mot et ydmykhetsideal. Velferdsstatens syn på forholdet mellom arbeid og fritid og kvinners betalte deltagelse i arbeidslivet hadde gjort disse forestillinger vanskelig å få gjennomslag for. Diakonprofesjonen lyktes med sitt renhetsarbeid fordi man var villig til å oppgi den individualiserte kalls- og veldedighetsideen som horisont for profesjonen.

Samtidig er bildet ikke entydig. Parallelt med endringene er det også elementer av kontinuitet i diakonens kunnskapsgrunnlag *tvers gjennom* det 20. og 21. århundre. Ett eksempel på kontinuitet er at det fortsatt er helse- og sosialprofesjonene som i praksis utgjør den vanligste faglige bakgrunnen for den profesjonelle diakonen. Denne kontinuiteten er nedfelt juridisk (selv om det er åpnet opp for andre mulige grunnutdanninger, som f.eks. pedagogikk og teologi). Dette betyr at på tross av endringene, er det fortsatt helse- og sosialutdanningene som utgjør den ikke-teologiske, faglige bakgrunnen for diakonenes «renhetsarbeid». Denne kontinuiteten fører til en «følgefeil» i den kjønnsmessige balansen i diakonyrket: Siden helse- og sosialfagene rekrutterer flest kvinner, rekrutterer diakon-profesjonen flest kvinner.

At helse- og sosialfagene er en kontinuitet i diakonenes profesjonelle renhetsarbeid, blir tydelig når man ser hvordan policy-dokumentet til Den norske kirke, *Plan for diakoni*, omtaler den profesjonelle diakonien. Her er diakoni definert som «kirkenes omsorgstjeneste» og «evangeliet i handling» (Kirkerådet 2020, s. 2). Vektleggingen av «omsorg» og «handling», er begreper som viser en kontinuitet med helse- og sosialprofesjonens omsorgsetos. Selv om planen også vektlegger diakoni som solidaritet, rettferdighet og «kamp for skaperverket», er forståelsen av hva rettighetskamp faktisk innebærer, svakt integrert i planens samfunnsanalyse: Planen plasserer urfolk kamp og forsoningsarbeid «mellom etniske grupper eller land». under overskriften «Inkluderende fellesskap». Målet er å gjenopprette «brutte relasjoner» (Kirkerådet, 2020, s. 13). Med andre ord blir urfolks kamp for rettigheter (f.eks. kamp mot Fosen-utbyggingen) konseptualisert innenfor en nærhetsetikk og omsorgsdiskurs, som et spørsmål om å hele brutte «relasjoner». Koblingen mellom «inkluderende fellesskap» og urfolks kamp vitner om en svak forståelse av rettighetskamper i praksis. Planen reduserer politiske interessemotsetninger mellom stat og urfolk til en konflikt som kan løses med virkemidlene fra sosialt arbeid, det vil si ved å skape «fellesskap» og gjennom et arbeid med «relasjoner». Nærhetsetikken i helse- og sosialutdannelsene forvandler politiske kamper om retten til materielle, landbaserte og økonomiske ressurser til sosialfaglige som kan løses gjennom arbeid med mellommenneskelige relasjoner.

I lys av dette, kan man spørre om Stephen Sirris tar munnen for full når han to ganger hevder at både Nordstokkes forståelse av profesjonell diakoni og *Plan for diakoni* utgjør et «paradigmeskifte» (Sirris, 2022, s. 94). Utviklingen av diakonen som selvstendig kirkelig profesjon skjer gjennom en villighet til endring i møte med samfunnsfordringer, både teologisk og politisk og i samspill med endringer i helse- og sosialfagligheten. 1970-tallets endringer i kirke og samfunn var umulige å komme utenom. Men det finnes også viktige spor av kontinuitet gjennom det 20. århundret. Kontinuiteten handler først og fremst om at diakonprofesjonen

rekrutterer fra helse- og sosialutdanningen, og at omsorgsaspektet så sent som i Plan for diakoni fra 2020 fremheves som den bærende selvforståelsen («kirkens omsorgstjeneste»). Denne kontinuiteten forsterker den kjønnsmessige skjevfordelingen.

I lys av Abbott er det rimelig å problematisere om det virkelig er snakk om noe «paradigmeskifte», slik Sirris hevder (Sirris, 2022, s. 94). Snarere kan man beskrive utviklingen i diakonens profesjonsforståelse som en forhandling mellom kontinuitet og brudd. Helse- og sosialfagenes faglighet og selvforståelse – og slik også den kjønnsmessige sammensetningen – har fortsatt en privilegert posisjon som den profesjonelle kunnskapsbase for diakonen. Dette handler både om jus og sedvane. Hvis de siste hundre årene ses under ett, er det rimelig å påstå at det ikke har skjedd et «paradigmeskifte» når det gjelder kunnskapsgrunnlag for profesjonsforståelsen hos diakoner. At man har lykts skyldes heller en evne til å forhandle mellom brudd og kontinuitet.

Bruddet med den kalls- og individualiserte profesjonsforståelsen har ikke bare vært et tapsprosjekt for diakonen som profesjon. Det vellykkede utfallet av denne forhandlingen har ikke bare gitt diakonen politisk legitimitet, men også gagnet diakonen som arbeidstaker: Å forlate det tidlige 20. århundrets forventinger til hvem en diakon er, har innebåret muligheten til å kombinere familie og diakonal profesjonell praksis, samt en arbeidsavtale med avklarte fridager.

Denne utviklingen trues hele tiden med å kollapse innenfra i spørsmålet om diakonene egentlig er en profesjon? Diakonene har ikke, i motsetning til prestenes sakramentsforvaltning, noen oppgaver som i prinsippet ikke kan utføres av andre yrkesgrupper (Nygaard, 2015; Sirris, 2022). Dette en vedvarende destabiliserende faktor i fremveksten av diskusjonen av diakonens profesjonsdiskurs. Snarere kunne man, som den svenske profesjonsteoretikeren Brante (2009), kalle diakonene en «semi-profesjon»: de har trekk av å være profesjoner, men mangler den tydelige jurisdiksjon som de klassiske profesjonene har. Brante fremhever at semi-profesjonene har vokst med velferdsstatens utvikling. Selv om denne diskusjonen setter spørsmåltegn ved om diakonene faktisk er en profesjon, kan man likevel påpeke at selv om spørsmålet er prinsipielt uavklart, så opptrer diakon-profesjonen i lovverket og kirkelig praksis (studieplan i master i diakoni, tjenesteordning, stillingsutlysning) og liturgi (vigslingsliturgi) som om den er en profesjon. På tross av at om helse- og profesjonene med Brante kan kalles en semi-profesjon uten en distinkt jurisdiksjon, har yrkesgruppene fått gjennomslag for at arbeidsgiver anser dem som en profesjon med en tydelig og avgrenset jurisdiksjon over velferdsoppgaver. Innenfor Den norske kirke henger dette også sammen med kulturelle forestillinger og forventinger til hva som er diakoni og at disse forventingen reproducerer hvem som søker seg til master i diakoni og

diakon-stillinger. I lys av dette momentet, er det viktig å fremheve samspillet mellom profesjonen selv og dens arbeidsgiver. Nettopp dette samspillet kan forstås som en oppdatering av hva Abbott kalte «mystifiseringen» av profesjonens kunnskapsgrunnlag. Det gir dermed mening i den videre diskusjonen å diskutere diakonene som profesjon, selv om dette rent teoretisk sett er et uavklart spørsmål.

Del II

Å forstyrre forhandlingen mellom brudd og kontinuitet: James Bridles kybernetikk anvendt som profesjonsteoretiker

Abbott viste at en profesjons kunnskapsgrunnlag ikke er naturgitt eller endelig, men er et resultat av forhandlinger innenfor rammen av det mulige. Vi har i forrige avsnitt sett hvordan dette har kommet til uttrykk for menighetsdiakonen. Det leder oss til spørsmålet: Hvorfor tro at resultatet av denne forhandlingen (dvs. tilstanden i 2026) er den beste? Kan forhandlingen mellom brudd og kontinuitet se annerledes ut i fremtiden, på vei mot midten av det 21. århundre?

En teoretiker som kan bistå oss for å klare å artikulere dette perspektivet og konsekvensene av dette for forståelsen av menighetsdiakonens profesjonelle kunnskapsbase, er den britiske kybernetikeren og kunstneren James Bridle (2018, 2022). Kybernetikk er læren om styringen av systemer, systemenes virke, oppbygning og indre logikk. Etymologisk stammer ordet fra *kubernetes* (gresk: styrmann). Sentralt i Bridles arbeid med kybernetikk er at et system aldri vil gi svar på spørsmål systemet ikke er bygget for kunne svare på. Dette skaper en friksjon mellom brukerens premisser og systemets premisser: *brukeren* kjenner ikke til (eller tar ikke inn over seg dybden av) systemets manglende mulighet til å kunne tenke utenfor rammen av sin egen oppbygning. Bridle spør derfor om digitale intelligenssystemer – fra datamaskiner til KI – ville kunne gi helt andre svar/løsninger hvis *systemet var programmert ut fra andre kunnskaps- og praksisformer*. Hvordan ville en datamaskin som var programmert med utgangspunkt i soppen som organisme, oppført seg? Hvilke oppgaver ville et digitalt system som var organisert som en sopp, kunne besvart? Hvordan ville oppgaver utført av datamaskinen-som-sopp avveket fra oppgaver som blir utført av datamaskiner som er programmert som eksisterende datamaskiner? Hva er det erkjennelsesmessige tapet i at det finnes et gap mellom det utopiske (datamaskinen som sopp) og de eksisterende datamaskinene?

Del III

Analyse II: Konturene av en alternativ diakonal profesjonsdiskurs i lys av kritisk kybernetikk.

Hvis man anvender Bridle som profesjonsteoretiker, kan man spørre om profesjoner (dvs. en gruppe med jurisdiksjon over et gitt kunnskaps- og oppgavefelt) og digitale systemer er systemer som har til felles at *de aldri vil kunne foreslå løsninger på et problem som systemet selv ikke kan svare på med utgangspunkt i egen kunnskapstradisjon og praksisformer*. Bridles kybernetiske perspektiv hjelper oss også til å spørre om en annen profesjonsdiskurs basert på et annet kunnskapsgrunnlag og med andre kompetansekrav ville kunne besvart andre problemfelt enn de eksisterende, slik en datamaskin programmert som en sopp ville kunne oppdage og løse andre problem enn dagens datamaskiner. Å anvende Bridle som profesjonsteoretiker åpner opp for at se at et iboende trekk ved profesjonen som system er å ikke kunne produsere spørsmål som profesjonen/datamaskinen ikke selv har et svar på. Bridles kreative kybernetikk hjelper oss derfor til å spørre om det finnes noen erkjennelsesmessige kostnader ved at mulighetsrommet for hva Den norske kirkes kan forestille seg som «profesjonell diakoni» siles gjennom renhetsarbeidet til den eksisterende helse- og sosialfaglig forankrede diakonale profesjonsdiskursen. Hva ville vært menighetsdiakonens kunnskapsgrunnlag (problemforståelse) og hvilke oppgaver ville hen befattet seg med i sin profesjonelle praksis (løsningsforståelse) hvis det fantes en profesjonsdiskurs for diakoner i Den norske kirke hvor andre kunnskapstradisjoner enn helse- og sosialfaglighet ble forstått som naturlige og selvfølgelige? Er det f.eks. mulig å se for seg en profesjonell diakoni-diskurs uten omsorgs-etosen, hvor helse- og sosialprofesjonen er irrelevant blant de grunnutdanningen som kvalifiserer til å bli diakon? Hvordan kunne det faglige grunnlaget til en slik ikke-omsorgsorientert profesjonell diakoni sett ut? Ville en profesjonell diakoni som f.eks. tok utgangspunkt i fagligheten til kritiske kulturstudier eller en teknologifaglighet, sett verden med andre profesjonelle blikk (problemforståelse) enn en som er utdannet innenfor helse- og sosialfagene? I det følgende skal jeg forsøke å tenke med Bridles sopp-metafor. Jeg skal forsøke å finne andre kunnskapsmessige baser for den profesjonelle menighetsdiakonen. Slik kan man – for å bruke Hernes sin terminologi – finne nye «bukker» og nye «havresekker».

Hva om etiske dilemmaer knyttet til norsk petroleumsproduksjon ble forstått som kjernen i den profesjonelle diakonens kunnskapsgrunnlag og arbeidsfelt?

Norge er i besittelse av det som siden 2021 har vært verdens største nasjonalt eide globale fond, nemlig Statens pensjonsfond utland («Oljefondet»). Fondet er sentralt i finansieringen av Norges velferdstilbud (helse, sosial, og pensjoner) og

sivilsamfunnet (inkludert trossamfunn som Den norske kirke). Statens pensjonsfond utland er bygget på salg av fossil energi på det globale energimarkedet. En befolkning som nyter godt av salg av fossil energi på et globalt marked står i noen etiske, politiske og religiøse dilemmaer som ikke andre land gjør. Norge har mye kulturelt til felles med Danmark og Sverige. Men i et energikritisk perspektiv har Norge likhetstrekk med land som også har nasjonalt eide oljefond, som Kuwait, Saudi-Arabia og De forente emirater.

I lys av Bridle sin sopp-metafor kan man se for seg diakonens profesjonskunnskap som programmert med utgangspunkt Norge som oljeproduserende og oljefinansiert velferdsstat, og at denne utgjør kjernen i *Den norske kirkes diakonale profesjonelle arbeid*. Med andre ord: Å diskursivt produsere etiske, økologiske og politiske dilemmaer knyttet til norsk energipolitikk som et profesjonsdiakonalt anliggende. Dette ville vært en profesjonell diakoni-diskurs som ikke først og fremst rekrutterte fra helse- og sosialfagligheten, men fra helt andre faglige bakgrunner.

Man kunne sett for seg at Den norske kirke som en petroleumsfinansiert kirke, slik den eksisterer i en historisk og kulturelt intim relasjon til den norske stat, forsto seg selv som etisk forpliktet til å skape og opprettholde en kontinuerlig samtale om hva nettopp en slik finansiering innebærer, både av bindinger og av muligheter. For at en slik samtale skal bli systematisk, måtte den hatt en institusjonell ramme, og man kunne derfor sett for seg at Den norske kirke, samme år som opprettelsen av Statens pensjonsfond utlandet i 1996, opprettet et permanent og nasjonalt *Diakoniat i energi-diakoni*. Opprettelsen av et Diakoniat for energi-diakoni kunne vært å ta konsekvensene av hva det innebærer å være offentlig finansiert – det vil si med inntekter fra skatt og petroleumsenergi – men ledet av mennesker som har en faglighet og ikke er på valg hvert fjerde år.

Det ville innebære å konseptualisere og institusjonalisere etiske, politiske og økologiske perspektiver rundt norsk energipolitikk som kunnskapsbase for en alternativ diakonal profesjonalitet. Dette kunne artet seg som en mastergrad i *politisk energi-diakoni*, hvor ferdige kandidater fikk tittelen «politiske diakoner». Disse kunne arbeide i kirken som politiske diakoner, men også gå inn i det ordinære arbeidsmarkedet i stillinger knyttet til etikk rundt energiforvaltning og «grønn» omstilling. I en slikt tenkt alternativ energi-diakoni ville profesjonens kunnskapsgrunnlag og arbeidsoppgaver ikke vært sjelesorgkompetanse, kompetanse i sosialt arbeid, liturgisk kompetanse eller sosial innovasjon eller praksis i menighet som spesielt relevant. Snarere kunne man se for seg at en master i politisk diakoni som krever grunnutdanning innenfor menneskerettigheter, siviløkonomi, jus, statsvitenskap, sivilingeniør eller kontekstuell teologi teologi/politisk teologi. Eventuelle praksisperioder i en slik master i energi-diakoni kunne legges – nasjonalt eller internasjonalt – til utdanningsdelen eller produksjonsdelen av

energiindustrien, eller til aktører (kommersielle eller ideelle) som arbeider med alternative energiformer.²

En tenkt masterutdannelse i politisk diakoni ville, som ikke-statlig aktør, hatt som sin «havresekk» å holde den etiske samtalen åpen om etiske og politiske dilemmaer knyttet til petroleumsenergi. Dette kunne vært en måte å institusjonalisere teologisk og diakonal refleksjon rundt eksistensen til Statens pensjonsfond utlandet og dens rolle som finansieringskilder for både velferd og kirke, og ikke la et slikt engasjement være opp til enkeltforskere.³ Eksempler på temaer som en politisk energi-diakoni ville kunne drøfte, er etiske og politiske spenningsfelt mellom økologisk bærekraft og sosial bærekraft, blant annet gjennom finansiering av velferdsstaten. Hva betyr det å være folkekirke når den er finansiert av petroleumsindustrien? Hvordan ville en *økonomisk ekklesiologi* se ut, hvor Den norske kirke som folkekirke ikke ble drøftet i lys av teologisk og kulturell likhet med Sverige og Danmark, men hvor folkekirkelighet ble drøftet i lys av de religiøse majoritetstradisjonene til andre land som har nasjonale oljefond? Andre dilemmaer ville handlet om at det globale behovet for energi (inkludert fossilt basert energi) ikke forsvinner selv om petroleumsproduserende land avslutter eller reduserer sine utslipp. Tilsvarende diskusjonen om forholdet mellom arealkrevende «grønn» omstilling og urfolksrettigheter til land. Sentralt i en slik masterutdannelse ville vært spørsmålet om hvilke filosofiske og systematisk-teologiske ressurser kristendommen innehar for å tenke energi som eksistensielt og politisk vilkår for menneskelivet, både på individ- og samfunnsnivå. Utdanningen måtte hatt et eget emne som tematiserer at også de hermeneutiske ressurser for å holde den etiske samtalen om oljefondet levende, *er finansiert av en oljeproduserende stat*. Hva betyr det å kritisere, når det ikke finnes noe sted utenfor det man kritiserer?

Hva om manglende kjønns- og seksualitetsmangfold i minoritetsreligioner ble et anliggende for den profesjonelle diakonien i Den norske kirke?

Hva om manglende kjønns- og seksualitetsrettferdighet i norske minoritetsreligioner ble forstått som et arbeidsfelt for kirkens profesjonelle diakonale praksis?⁴ Med kjønns- og seksualitetsrettferdighet menes muligheten til å leve et liv hvor

2 En del av Nordstokkes tenkning er «politisk diakoni». Energi-diakoni er annerledes enn Nordstokkes «politiske diakoni», fordi Nordstokke overser kompetanse-dimensjonen i å gjøre strukturelle analyser og politikk-utvikling/påvirkning. Energidiakoni er ikke forankret i en omsorgsdiskurs, og anser ikke helse- og sosialfaglig kompetanse som relevante grunnutdanninger.

3 Unntak er Ragnar Misje Bergem (2025) og Marion Grau (2018, 2023).

4 Tematikken er også drøftet i Gunnes, 2025.

verken kjønn eller ulike former for samtykkende seksuelle praksiser skal kunne begrense tilgangen på lederoppgaver i religioner. Eksempel på dette er anerkjennelse av skeiv kjærlighet i ekteskapsritualer og teologi, og muligheten til å kombinere religiøse og rituelle lederroller på alle nivå med å være kvinne og eller skeiv.

En alternativ diakonal profesjonsdiskurs ville hatt som sitt kunnskapsgrunnlag at mangel på kjønns- og seksualitetsrettferdighet i *alle religioner* er et alvorlig samfunnsproblem – på lik linje med fattigdom og nød i 1700-tallets kontinentale Europa. En skeiv og feministisk diakonal profesjonsdiskurs kunne derfor innebære at Den norske kirke – i samarbeid med skeive og feministiske religiøse minoritetsmiljøer – ansatte jøder og muslimer som diakoner. Disse diakonene skulle bidra med religiøs betjening til grupper i minoritetsreligionene som per i ikke finner adekvat betjening i de eksisterende moskeene og synagogen fordi disse mangler kvinner eller åpne skeive religiøse lederposisjoner.

Å ansette ikke-kristne til å drive sjelesorg og riteutvikling i andre religioner enn den kristne som en del av Den norske kirkes profesjonelle diakoni, kan oppfattes som kontroversielt. Men det er fullt mulig å ramme denne vendingen inn på en måte som gjør at den i større grad fremstår som en videreutvikling av en diakonal profesjonsdiskurs i et flerreligiøst samfunn. For det første er en slik vending kun kontroversiell så lenge likeverdig religiøs betjening av skeive og feministisk troende anses som rettferdighetsspørsmål *som angår skeive og kvinner*. Hvis retten til frihet fra diskriminering på grunnlag av kjønn og seksualitet forstås som et *menneskerettighetsspørsmål* og anses som et spørsmål om *trofrihet*, er en slik solidaritet på tvers av religion langt mindre kontroversielt. En parallell er allmenngjøring av kriminelle handlinger som primært rammer kvinner: I 2008 vedtok FN å definere voldtekt i krig *ikke* som en forbrytelse mot kvinner, men en forbrytelse som rammer menneskeheten. Det partikulære rammes inn som en allmenn problemstilling.

For det andre har diakonien en lang tradisjon for å «oppdage» uløste samfunnsoppgaver og løse disse på innovativt vis. Så lenge de eksisterende moskeene og synagogene ikke ansetter kvinner og skeive som religiøse ledere, samtidig som det finnes et artikulert behov for dette, er det ingen grunn til at Den norske kirke skal la *ulik religion* stå i veien for å være den modige pionér diakonien har vært gjennom det 20. århundre. I det øyeblikket de etablerte moskeene og synagogene selv begynner å ansette skeive og kvinner som ledere, og gi skeive en adekvat religiøs betjening, er Den norske kirkes bidrag overflødig – slik velferdsstaten etter andre verdenskrig overtok arbeidsoppgavene og finansieringen av diakonale organisasjoner og gjorde deler av diakonien overflødig (Tønnessen, 2000).

Avsluttende betraktninger: Hva om diakoni ikke har noe med omsorg eller handling å gjøre?

Denne artikkelen har vist hvordan diakoners profesjonsdiskurs gjennom det 20. og inn i det 21. århundret har klart å etablere diakonen som kirkelig profesjonsutøver. Mot Sirris har jeg argumentert for at denne seieren ikke har innebåret et «paradigmeskifte» i diakoners profesjonelle kunnskap, men heller en evne til å forhandle mellom kontinuitet og brudd. Nordstokkes bidrag har vært sentralt i denne forhandlingen.

Med Bridle har artikkelen spurt hvordan denne forhandlingen kan se annerledes ut. Artikkelen har pekt på to alternative diakonale profesjonsdiskurser. Begge har til felles at de ikke tar utgangspunkt i helse- og sosialfagligheten som diakoniens kunnskapsgrunnlag, og at de ikke er sentrert rundt «handling» eller «omsorg». Hva om diakoni er «evangeliet i ord – i form av analyser og samtaler om etiske dilemmaer om velferdsstatens petroleumsavhengighet»? Hva om «diakoni er evangeliet i sjelesorg og riter for feministiske og skeive ikke-kristne»?

Disse forslagene er ikke et brudd med dagens profesjonsdiskurs, men heller en annen måte å forhandle forholdet mellom kontinuitet og brudd i denne. Reforhandlingen kan forstås som å «hacke» den eksisterende diakonale profesjonelle praksisen. Det innebærer å spørre om det finnes diakonale utfordringer som må løses med helt andre praksiser og kunnskapsfelt som preger diakon-profesjonen per i dag. Det er mulig å se for seg muligheten for at det finnes diakonale utfordringen som dagens diakonale profesjonelle praksis verken forstår som «diakonalt problem» eller har teoretisk eller metodemessige redskaper til å håndtere eller besvare.

Å våge å se for seg en slik reforhandling av forhold mellom kontinuitet og brudd er avgjørende. Uten villighet til dette, risikerer kirken å gjøre en viss faglighet – den helse- og sosiafaglige – til en profesjonsmessig «avgud» for diakonien. Hvis det skjer, blir den profesjonelle diakonien omgjort til en instrumentalisering av nestens nød for å fremme egen profesjonsagenda. Myhre-Nielsen uttrykker denne risikoen for at den profesjonelle diakoni blir krypto-misjon eller profesjonskamp:

Kirkens innsats i samfunnet skjer ikke for kirkens skyld, men for medmenneskets skyld. At denne innsatsen også klarjør evangeliet for menneskene, er ikke en begrunnelse, men en følge. Faktorenes orden er helt avgjørende, fordi begrunnelsen ellers ville slå over i strategiske overveielser. (...) Medmenneskelighet er diakoniens primære begrunnelse. Behovene er motoren både for kirkens sosialitet og diakoni. Kirken kan ikke godta en skjult agenda i sin egen vedlikeholdelsesstruktur. Det dreier seg ikke om kirkens troverdighet, men om menneskers liv. (Myhre-Nielsen, 1998, p. 416)

Myhre-Nielsen artikulere her faren for at diakonien blir krypto-misjon eller profesjonskamp. Diakonien må være til «for medmenneskets skyld. En strategi for å sikre det, er å ta utgangspunkt i at mens kirkerommets altertavler – metaforisk sett – i alt sitt kunstneriske mangfold representerer Kristus, så må den profesjonelle diakonien arbeide for å holde sitt alterbilde tomt for representasjon. Hvis diakonien skal ha et alterbilde, må dette være en negasjon av muligheten for en fullendt representasjon. En endelig representasjon vil låse kunnskapsgrunnlaget for den diakonale profesjonsdiskursen, det vil si hvilket kunnskapsgrunnlag diakonien som profesjonell praksis er bærer av, hvilke problemer som utpekes som «diakonale utfordringer» og hvilke metoder/verktøy diakonien disponerer gjennom sin faglighet. Da blir det kroppsliggjorte og forpliktende minne om Jesu liv og virke redusert til ivaretagelse av profesjonsinteresser – også de profesjonsinteressene som er forkledd (for profesjonsutøvere og mottakerne) som omsorg for brukerne. Den norske kirkes (og en hvilken som helst annen kirkes) formål er aldri identisk med en (hvilken som helst) profesjons agenda. Kirkenes formål og virke er ikke til for å skape et arbeidsmarked for prester, kantorer eller diakoner som profesjonelle aktører. Å holde diakoniens alterbilde tomt for endelig representasjon er en skranke mot å låse forståelsen av hva som er «diakoni» og «diakonalt» til en gitt profesjonell og utdanningsmessig horisont, kunnskapsgrunnlag og metode.

Litteraturliste

- Abbott, A. (1981). Status and status strain in the professions. *The American Journal of Sociology*, 86(4), 819–835. <https://doi.org/10.1086/227318>
- Abbott, A. (1988). *The system of professions: An essay on the division of expert labor*. University of Chicago Press.
- Afdal, G. (2015). Modes of learning in religious education. *British Journal of Religious Education*, 37(3), 256–272. <https://doi.org/10.1080/01416200.2014.944095>
- Brante, T. (2009). Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I L. M. Eriksson (red.), *Vetenskap för profession* (s. 15–34). Högskolan i Borås.
- Bridle, J. (2018). *New dark age: Technology and the end of the future*. Verso.
- Bridle, J. (2022). *Ways of being: Beyond human intelligence*. Allen Lane.
- Dietrich, S. (2011a). Diakontjenesten i et økumenisk perspektiv. I S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (red.), *Diakonen – kall og profesjon*. Tapir akademisk.
- Dietrich, S. (2011b). Forståelse av diakontjeneste i Den norske kirke. I S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (red.), *Diakonen – kall og profesjon*. Tapir akademisk.
- Dietrich, S., Jørgensen, K., Korslien, K. K., & Nordstokke, K. (2019). *The diaconal church*. Regnum Books.

- Dyrstad, K. H. (2025). *Transitions in deacons' professional identity between 1965 and 1985: A case study of deacon education at the Diakonhjemmet in Norway* [Doktoravhandling, VID vitenskapelige høgskole].
- Fanuelsen, O. (2011a). Den diakonale bevegelsen i Tyskland i 1800-tallet. I S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (red.), *Diakonen – kall og profesjon* (s. 81–87). Tapir akademisk.
- Fanuelsen, O. (2011b). Diakoner i Den norske kirke – et historisk tilbakeblikk. I S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (red.), *Diakonen – kall og profesjon* (s. 87–97). Tapir akademisk.
- Grau, M. (2018). The revelations of global climate change: A petro-eschatology. I S. Bergmann (red.): *Eschatology as imagining the end: Faith between hope and despair* (s. 45–60). Routledge
- Grau, M. (2023). «State of happiness»? Petroreligion and petromelancholia in Norway. *Dialog: A Journal of Theology*, 62(2), 173–183. <https://doi.org/10.1111/dial.12803>
- Gunnes, G. (2025). Kan en diakonal organisasjon være «livssynsåpen»? *Tidsskrift for praktisk teologi*, 42(1), 27–47.
- Haugen, H. M. (2018). *Diakoni i velferdssamfunnet: Mangfold og dilemmaer*. Fagbokforlaget.
- Messel, J., & Slagstad, R. (red.). (2014). *Profesjonshistorier*. Pax.
- Bergem, R. M. (2025). Staten: Et gulv uten ende. I S. T. Kloster, S. M. Lauritzen, O. J. Løland & S. Stålsett (red.), *Hellig makt: Studier i politisk makt* (s. 184–203). Cappelen Damm akademisk.
- Myhre-Nielsen, D. (1998). *En hellig og ganske alminnelig kirke: Teologiske aspekter ved kirkens identitet i samfunnet* [Doktoravhandling, Tapir].
- Iversen, H. R., & Nilsen, H. (2023). Fra fruentimmere til diakonisser og kvindelige missionærer. I E. M. W. Pedersen (red.), *Guds ord i kvindemund – om køn og kirke* (s. 117–156). Nord Academic.
- Nordstokke, K. (1996). *Council and context in Leonardo Boff's ecclesiology: The rebirth of the church among the poor*. The Edwin Mellen Press.
- Nordstokke, K. (2011a). *Liberating diakonia*. Tapir akademisk.
- Nordstokke, K. (2011b). Oldkirken. I S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (red.), *Diakonen – kall og profesjon* (s. 65–73). Tapir akademisk.
- Nordstokke, K. (2011c). Reformasjonen. I S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (red.), *Diakonen – kall og profesjon* (s. 73–81). Tapir akademisk.
- Nordstokke, K. (2019). Diakonia as mark of the church. I S. Dietrich, K. Jørgensen, K. K. Korslien & K. Nordstokke (red.), *The diaconal church* (s. 16–27). Regnum Studies in Mission.
- Nygaard, M. R. (2015). *Caring to know or knowing to care? Knowledge creation and care in deacons' professional practice in the Church of Norway* [Doktoravhandling, MF vitenskapelig høyskole].
- Sirris, S. (2022). *Profesjon og ledelse i Den norske kirke: Organisering av arbeid i en kirke i endring*. Cappelen Damm akademisk.
- Solbrække, K. N., & Leseth, A. B. (2011). *Profesjon, kjønn og etnisitet*. Cappelen akademisk.
- Tønnessen, A. (2000). «Et trygt og godt hjem for alle»? Kirkelederes kritikk av velferdsstaten etter 1945 [Doktoravhandling, NTNU]. Tapir akademisk.
- Ulstein, J. O. (2022). *Oppbrotsteologi på det lange 70-talet – frigjeringsteologi, marxisme, sosialetikk*. Cappelen Damm akademisk.